

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

Düşük Büyüme - Orta Demokrasi - Yüksek Risk

Dünya - Türkiye - İnşaat Sektörü

Nisan
2014

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

“Gelişen dünya ülkelerinde yaşanan son gelişmeler iyi bir yönetimin ve duyarlı politik sistemlerin önemini bir kez daha gösterdi. Bu konu, uzun vadeli ekonomik büyüme çalışmalarlarıyla da çok ilgilidir. Türkiye ve Tayland gibi uzun bir süre başarılı gözükten ülkeler, birden ortaya çıktı ki yönetsel ve yerel politik uzlaşılara ilişkin engellerle karşılaşılıyor. Ortaya çıkan kutuplaşma ve işlev bozukluğu ise FED'in tahvil alımından çok daha büyük bir tehdit oluşturuyor.”

Kemal DERVİŞ, 14.03.2014, Dünya Gazetesi

ÖZETİN ÖZETİ

2014'ün ilk çeyreğindeki göstergeler ile geleceğe ilişkin analizler dünyadan Türkiye'ye ve inşaat sektörüne uzanan bir yelpazede siyaset, ekonomi ve çevre pencerelerinden bakılarak değerlendirildiğinde, eski risklerin kısmen hafiflediği ancak ufukta yenilerinin belirdiği görülmektedir. Üretilen çözümlerin yetersizliğinden ve aşağı yönlü risklerin devam ettiğinden yakınlar çoğunluktadır. Bill Clinton'ın son dönemdeki geniş yankı uyandıran bir saptaması “Eğer uzaydan bir tehdit gelirse belki o zaman bu dünyada bir kader birliği içinde olduğumuzun ayırıcısına varabiliriz” şeklindedir.

Küresel ölçekte genel eğilim düşük tempolu büyüme şeklinde olmakla birlikte üretkenlik artışları durağan seyretmekte, tasarruflar yatırımlara yönelmek yerine finansal sistemin dar ve kısa vadeli spekülasyon oyunlarına akmakta, 2014'ün de yavaş ve/ya gerileyen büyüme hızları, yüksek işsizlik oranları ve azalan reel ücretler ile geçmesi olasılığı artmaktadır.

ABD Merkez Bankası (FED) küresel piyasalarda yaşanan karmaşanın en önemli belirleyicisi konumunda yer almayı sürdürmekte, ülkeler arasındaki hızlı sermaye akışları ile en erken 2014 sonbaharında başlayacağı öngörülen faiz artırımları gelişmekte olan ülkeler için ciddi riskler barındırmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ABD ekonomisinin iyiye gitmesinden neredeyse korkar hale gelmişlerdir. Zira ABD ekonomisinin iyiye gitmesi küresel piyasalarda bozulma, kötüye gitmesi ise düzelme ve sıcak para girişi anlamına gelmektedir.

Pek çok ülkede sabit sermaye yatırımlarının gerilemesi işsizlik oranlarının yükselmesine, reel ücretlerin gerilemesine, gelir uçurumlarının büyümesine ve siyasi istikrarsızlığa yol açmaktadır.

Son dönemde çeşitli uluslararası kuruluşlar ile analistler jeopolitik risklerdeki artıştan söz eder olmuşlar, Ukrayna'dan, Kuzey Afrika'daki ve Ortadoğu'daki “Arap Baharı” yaşamış ülkelere ve Asya Pasifik Bölgesine uzanan geniş bir yelpazede siyasi gerginliklerin artabileceğine işaret etmişlerdir.

Jeopolitik risklerle karşı karşıya bulunan bölgelerde yaşanabilecek politika kaynaklı krizlerin sistematik ve hızlı bir şekilde ekonomik ve finansal etkiler yarattığı ve kırılganlığı yüksek ülkelerin bunlara daha duyarlı oldukları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle mevcut koşullar altında siyasi aktörlerin, ekonomi yönetiminin ve yatırımcıların Türkiye'nin merkezi coğrafi konumunu da göz önünde tutarak proaktif ve ihtiyatlı bir duruş içerisinde olmalarında yarar olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye 17 Aralık operasyonunun yarattığı artçı şokların ardından yılın ilk çeyreğinde yerel seçimlere bağlı yüksek siyasi gerilim ortamına sürüklenmiş, bu süreç ekonomiye odaklanılmasını geciktirmiştir. Nisan ayının ilk haftasından itibaren tansiyon düşmeye başlamış, seçim sonuçlarının ekonomiye olumlu yansıtacağına ilişkin umutlar artmıştır.

Ekonominin 2013 yılındaki büyümesi Orta Vadeli Plan hedefini yakalayarak %4.0 olmuş, ağırlıklı olarak kamu alımlarından ve özel tüketimden kaynaklanmıştır. Enflasyon ise Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %8.39 artış göstermiştir.

2013'de cari açığın GSYH'ya oranı %7.9'a ulaşmıştır. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan Nisan ayı başlarında yapısal alanda köklü adımlar atılmazsa büyüme hızının %3.0-4.0 aralığına hapsolabileceği ve sürdürülemez bir cari açık getirebileceği uyarısında bulunmuştur.

2014'ün ilk çeyreğindeki büyümenin %4.0'ün altında kalacağı, yıllık büyümenin dış sermaye girişine bağlı olduğu ve %2.0-2.5 aralığında gerçekleşeceği yaygın kabul gören beklentiler arasındadır. Bazı ekonomistler 2014'de nihai tüketimin gerileyeceği, durgunluğun bir süre daha devam edebileceği ve kısa dönemli iyileşmelerin genel trendi değiştirmeyeceği görüşündedirler. Yüksek enflasyon ile cari açığın ve cari açığın finansmanında uygulanan yöntemin ekonominin en önemli zafiyetlerini oluşturduğu görüşü yaygındır.

2013 yılı büyüme rakamları ile birlikte açıklanmış olan kişi başına milli gelir rakamları Türkiye'nin orta gelir tuzağının neresinde olduğuna dair tartışmayı yeniden gündeme getirmiştir. Bazı ekonomistlerin Türkiye'nin bu tuzağın eşiğinde olduğunu savunmalarına karşın, diğer bazıları içinde olduğunu düşünmektedirler. Ortak görüş ise sorunun varlığı ve çözümün anahtarının "reform" olduğudur.

2014'ün bankalar için zor bir yıl olacağı ve %10 düzeyinde kar azalması yaşanacağı beklenmektedir. Türkiye Bankalar Birliği ile uluslararası derecelendirme kuruluşlarının açıklamaları ve T.C. Merkez Bankası tarafından zorunlu karşılıklara faiz uygulanmasının gündeme getirilmiş olması bu beklentiyi doğrulamaktadır.

Son dönemde IMF, Dünya Bankası, AB Komisyonu, S&P ve Fitch gibi kuruluşlar Türkiye ekonomisinin büyümesine ilişkin beklentilerinde aşağı yönlü revizyonlar yapmışlardır. Dünya Bankası Ocak ayında %4.5'den %3.5'e indirmiş olduğu büyüme beklentisini %2.4'e düşürmüştür, IMF ise 08 Nisan'da yayınladığı "Dünya Ekonomik Görünüm Raporu" güncellemesinde Ekim'de yapmış olduğu %3.5'lik büyüme tahminini %2.3'e indirmiştir. Ayrıca, enflasyon ile cari açığın kısa vadede düşüş kaydedeceği, işsizliğin ise artacağı öngörüsünde bulunmuştur.

Bu süreçte, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, 11 Nisan tarihinde Türkiye'nin görünümünü negatife çevirmiş, bu değerlendirmesinde artan siyasi belirsizlik ve yavaşlayan büyüme oranının etkili olduğunu belirtmiştir.

Derecelendirme kuruluşları kamu dengelerinin Türkiye'nin güçlü tarafı olduğunu belirtirken, zayıf taraf olarak da şirketlerin borçluluğu ile büyüme, kur ve faiz şoklarına karşı kırılganlığını işaret etmektedir. Moody's'in Türkiye'nin ülke kredi notunu değiştirmeden görünümünü olumsuz çevirmesinin ardında da bu yapısal kırılganlık bulunmaktadır.

İnşaat sektörü 2012'de yaşanan ve sektördeki büyümenin %0.6 ile yerinde saydığı durgunluk döneminden sonra 2013 yılında %7.1 büyümüştür. 2013'de yapı ruhsatları ile yapı kullanma izinlerinde yüzölçümü itibarıyla sırasıyla %10.0 ve %28.3 artışlar kaydedilmiştir.

2013'de rekor düzeyde gerçekleşen konut satışları 2014'ün ilk iki ayında ortalama aylık kredi faizlerindeki yükselişin de etkisiyle geçen yılın aynı dönemine göre %3.2 gerilemiştir. Mevcut veriler, stokların büyüdüğüne, konut fiyatlarının arttığına, tüketici güveninde ise gerileme olduğuna işaret etmektedir.

Türkiye ekonomisini etkisi altında bulduran dış ve iç faktörlere ilişkin olarak çeşitli kaynaklardan elde edilen veri ve yorumların ışığında geleceğe ilişkin olarak yapılabilecek en temel üç saptama jeopolitik ve FED kaynaklı risklerin büyük, ekonomik kırılganlığın yüksek, büyümenin ise önemli ölçüde hız kesecek olduğudur.

Son dönemde yayımlanan araştırmaların sonuçları dünyanın geleceğini hem uzun hem de kısa vadede etkileyecek olan riskler arasında iklim değişikliği ile ilgili olanların giderek daha büyük önem kazandığını ve küresel uygarlığın çökmesine neden olacak boyutlara yaklaştığını gözler önüne sermiştir. Gıda, su ve enerji krizleri kesişmesinin on beş yıl gibi bir süre içerisinde “kusursuz bir fırtına” yaratabileceği belirlenmiştir.

Birleşmiş Milletler, Ortadoğu'da bu kış yaşanan kuraklığın küresel gıda piyasasında kriz yaratabileceği uyarısında bulunmuş ve bölgede olağanüstü hal benzeri bir 'kuraklık hali' ilan edilmesini istemiştir.

Birleşmiş Milletler Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin (HAI DP) yayımladığı rapor küresel iklim krizinin açlığa, su baskınlarına, orman yangınlarına, salgın hastalıklara ve hatta savaşa yol açan etkileriyle birlikte kapıya dayandığını belgelemiştir.

Türkiye'deki uzman çevrelerin değerlendirmeleri Türkiye'nin de hızla kuraklığa doğru gittiği şeklindedir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı kuraklığa bağlı olarak 2014 yılında buğday rekoltesinde %8-10 düşüş beklendiğini, Türkiye Ziraat Odaları Derneği ise sebze ve meyve üretiminde %25 azalma olacağını ve bu azalmanın fiyatları %20 oranında yükselteceğini açıklamışlardır.

DÜNYA

Umulan bulunamıyor, risklere yenileri ekleniyor, FED'in baş aktörlüğü devam ediyor

Dünya ekonomisi "büyük resesyon"un yol açtığı tahribatı geride bırakmıştır. Ancak yıllık %3.0 düzeyinde seyreden yavaş tempolu büyüme ile arzu edilen düzeyde istihdam yaratılamamış ve kitlelerin yaşam standardında iyileşme sağlanamamıştır.

Gelişmiş ekonomilerdeki tempolu büyümenin devam etmesi ve küresel toparlanmaya öncülük etmesi beklenirken, Çin'deki yavaşlamanın ve gelişmekte olan ülkelerin bir kısmındaki faiz artırımları ile politik risklerin küresel ekonomik büyümeyi sınırlandırabileceği endişesi gündeme gelmiştir.

IMF Başkanı Christine Lagarde Nisan ayının ilk haftası içerisinde ülkelerin bir araya gelerek doğru politikaları işbirliği içinde belirleyip uygulamaları halinde dünya ekonomisinin uzun yıllar sürecek düşük ve potansiyel altı büyüme riskiyle karşı karşıya olduğu uyarısında bulunmuştur. Küresel ekonominin karşısındaki sorunlara da değinen Lagarde, çok düşük enflasyonla yaşama olasılığının deflasyon riskinden daha fazla olduğuna değinmiş; kalıcı düşük enflasyonun kişilerin talebini bastırmaya ya da ertelemeye yol açtığını, bu durumun da ekonomideki toparlanmayı olumsuz etkilediğini vurgulamıştır.

Lagarde ayrıca, gelişmekte olan piyasalardaki firmaların borçlarının yüksek olmasının yarattığı riskin altını çizmiş, ABD Merkez Bankası'nın tahvil alımını azaltmasıyla şekillenen süreçte finansal ortamın elverişliliğini kaybedeceğine dikkat çekmiştir.

IMF'nin 08 Nisan'da yayımladığı güncelleme raporunda dünya ekonomisinin geçen yıl %3.0 büyüdüğü, bu yıl %3.6, 2015'te ise %3.9 büyüyeceği öngörülmüştür. IMF'nin büyüme tahminleri Ocak ayındaki tahmine göre binde 1'lik azalışlar göstermiş, yükselen ülkelerin büyüme tahminlerinde de aynı oranda aşağı yönlü revizyonlar yapılmıştır.

IMF'nin dünya ekonomisiyle ilgili beklentileri arasında: Küresel etkinliğin 2014-15'te daha da iyileşeceği; küresel toparlanmanın gelişmiş ekonomiler öncülüğünde güçleneceği; destekleyici para koşulları ve daha az engelli mali konsolidasyonla birlikte yıllık büyümenin ABD'de trendin yukarısında yükseleceği ve

merkezi Avro bölgesi ekonomilerindeki trende yakın olacağı; öte yandan stresli Avro bölgesi ekonomilerinde yüksek borç ve finansal parçalanmışlık iç talebi geride tutarken büyümenin zayıf ve kırılğan kalacağı; Japonya'da 2014-2015'teki mali konsolidasyonun ılımlı bir büyümeyle sonuçlanacağı; yükselen piyasa ekonomilerinde büyümenin ılımlı bir tempoyla hızlanacağı ve bu ekonomilerin uluslararası yatırımcıların, bazı gelişmiş ekonomilerdeki normalleşen para politikası ve daha iyi hale gelen büyüme beklentisi karşısında, politik zafiyet ve kırılğanlıklara daha duyarlı olacakları yer almıştır.

Geleceğe bir de kriz kahini Nouriel Roubini'nin son dönemde açıkladığı teşhis ve öngörülerin penceresinden bakmakta yarar vardır. Roubini dünyanın ekonomik, finansal ve jeopolitik risklerinin değişmekte, bunlardan bazıları küçülürken diğer bazılarının daha olası ve önemli hale gelmekte olduğuna işaret etmiş ve şu saptamaları yapmıştır:

İki yıl öncesine kadar küresel ekonomiyi tehdit eden altı önemli risk Euro Bölgesi'nin çöküşü, ABD'deki mali kriz, Japonya'daki kamu borcu, gelişmiş dünyadaki deflasyon, İran'ın nükleer zenginleştirme programından dolayı İsrail ve İran arasında savaş çıkması ve Ortadoğu'daki istikrarsızlığın artması olmuştur. Bu krizlerden bazılarının alevlenmesi durumunda enerji güvenliği hakkındaki endişelerin yeniden gündeme gelmesi elbette ihtimal dahilindedir. Öte yandan bugün gelinen noktada ufukta yeni riskler belirmiş durumdadır. Bunlar: Çin'in hızlı düşüşü, ABD Merkez Bankası'nın parasal genişleme döneminden çıktıktan sonra politika hataları yapması ve faiz oranlarını çok erken ve çok hızlı yükselterek piyasaları dalgalandırması, FED'in sıfır faiz oranından çok geç ve çok yavaş çıkması sonucunda piyasalarda konut, kredi ve varlık balonları oluşması, makroekonomik politikalarının çok gevşekliği ve yapısal reformlarının eksikliği nedeniyle büyüme potansiyelleri baskılanan ve çoğu seçimlere bağlı siyasi risklerle de karşı karşıya bulunan kırılğan piyasaların krize girmeleri, Ukrayna anlaşmazlığının dünyayı ikinci Soğuk Savaş'a ve hatta sıcak çatışmaya sürüklemesi ve başta Çin ile Japonya olmak üzere Asya ülkeleri arasındaki karasal ve deniz sularına ilişkin bölgesel anlaşmazlıkların askeri bir çatışmaya dönüşmesidir.

Yukarıda özetlenen değerlendirmeler ABD merkezli “think-tank” kuruluşu Stratfor'un 28 Mart'ta yaptığı “Coğrafya bugün tarih boyunca hep olageldiğinden daha önemsiz değildir. Teknolojiyi, iletişimi ve uluslararası hukuku unutup– bunların hiç birisi bir ülkenin jeopolitik gerçeklerini hiçbir zaman silemezler...Coğrafyanın intikamını, tampon devlet Ukrayna için devam eden rekabetten, Kuzey Afrika'daki ve Ortadoğu'daki Arap Baharı yaşamış ülkelere ve Asya Pasifik Bölgesinde devam eden deniz alanı anlaşmazlıklarına uzanan bir biçimde sürekli hissedeceğiz” şeklindeki öngörü ile örtüşmekte ve önümüzdeki dönemde jeopolitik risklerin ağırlık kazanacağını haberini vermektedir.

Yukarıda özetlenen tablo gündemdeki diğer risklere ek olarak, Türkiye'nin merkezi coğrafi konumunu hep hatırdan tutmayı, siyasi aktörlerden, ekonomi yönetimine, sektörler ve firmalara uzanan geniş bir yelpazede proaktif ve ihtiyatlı olmayı gerektirmektedir. Zira jeopolitik risklerle karşı karşıya bulunan bölgelerde yaşanabilecek politika kaynaklı krizlerin sistematik ve hızlı bir şekilde ekonomik ve finansal etkiler yaratabildiğinin çok sayıda örneği dünyada, Ortadoğu-Kuzey Afrika (MENA) Bölgesinde ve Türkiye'de mevcuttur. Bu nedenlerle, içinde bulunduğumuz süreçte yatırımcıların hem FED politikalarından ve Türkiye ekonomisinin kırılğanlıklardan kaynaklanabilecek risklerin gerçekleşmesi halinde piyasalarda yaşanabilecek dalgalanmaları hem de karşı önlem alınması çok daha zor olan jeopolitik kaynaklı riskleri dikkate alarak adım atmalarının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Son dönemde dünya kamuoyunu, uluslararası kuruluşları ve ekonomi çevrelerini ciddi biçimde kaygılandıran diğer önemli risk kaynakları iklim değişikliğine bağlı çevre krizinin büyümesi, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve artan işsizliğin yaratabileceği sosyal çalkantılardır.

NASA'nın kısmi sponsorluğunda İnsan ve Doğa Dinamikleri Modeli (HANDY) ile gerçekleştirilen güncel bir araştırmanın sonuçları küresel uygarlığın önümüzdeki on yıllarda aşırı yoğun ve sürdürülmesi

olanaksız kaynak kullanımları ve refahın dengesiz paylaşımı nedeniyle çökebileceğini ortaya koymuştur. Söz konusu araştırmada, tarihteki diğer karmaşık uygarlıkların yükseliş ve çöküş dinamikleri de incelenmiş ve sonuçta kaynakların ekolojik yapının taşıma kapasitesini aşacak düzeyde kullanımı ile toplumun seçkinler (zenginler) ve kitleler (yoksullar) olarak bölünmesi eğilimlerinin kesişmesinin, çöküşlerde merkezi bir rol oynadığı sonucuna varılmıştır. Raporu yazan bilim insanlarına göre, toplumsal çöküşü engellemenin yolu nüfus artışını belli bir dengeye kavuşturmaktan, insan başına kaynak tüketimini azaltmaktan ve kaynakların daha eşitlikçi biçimde dağıtılmasından geçmektedir (*Dr. Nafeez Ahmed, The Guardian, 14 Mart 2014*). Bu konudaki diğer bazı çalışmalarda ise gıda, su ve enerji krizleri kesişmesinin on beş yıl gibi bir süre içerisinde "kusursuz bir fırtına" yaratabileceği uyarısında bulunulmuştur.

Birleşmiş Milletler Ortadoğu'da bu kış yaşanan kuraklığın karanlık bir geleceğe işaret ettiğini belirtmiş, bu durumun küresel gıda piyasasında kriz yaratabileceği uyarısında bulunmuş ve Ortadoğu'da, doğa olaylarında ilan edilen olağanüstü hal gibi bir 'kuraklık hali' ilan edilmesini istemiştir.

Nisan ayının ilk haftasındaki önemli bir gelişme ise Birleşmiş Milletler Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin (HAİDP) yayımladığı rapor olmuştur. 2000 uzmanın 3 yıllık çalışmaları sonunda yayımlanan ve 460 uzmanın katkıda buldukları 2600 sayfalık bu rapor, küresel iklim krizinin açlığa, su baskınlarına, orman yangınlarına, salgın hastalıklara ve hatta savaşa yol açan etkileriyle birlikte kapıya dayandığını belgelemiştir.

ABD: Ekonomisi iyileştikçe gelişmekte olan ülkelerin kaygısı artıyor

Amerikan ekonomisi tempolu bir biçimde iyileşmeye devam etmekte, 2014 yılı büyümesinin %3.0 olması beklenmektedir. IMF ise, Amerikan ekonomisinin bu yıl %2.8, gelecek yıl ise %3.0 büyüyeceğini öngörmüştür. Enflasyon zayıf seyrini sürdürse de yılın ilerleyen dönemlerinde yükseleceği tahmin edilmektedir.

ABD Çalışma Bakanlığı'nın 04 Nisan günü açıkladığı veriler Mart ayında istihdamın 192 bin kişi arttığını, %6.7 olan işsizlik oranında ise değişim olmadığını göstermiştir. Bu durum ekonominin yılın başındaki olumsuz hava koşullarından aldığı darbelerin ardından yeniden rayına oturmaya başladığının göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

FED'in Federal Açık Piyasalar Komitesi'nin (FOMC) 18-19 Mart toplantısında %6.5'lük işsizlik hedefinin "güncelliğini yitirdiğine" ve bertaraf edilmesi gerektiğine, faiz artırımı için sadece işsizlik oranını değil, daha geniş çapta verilerin göz önünde bulundurulacağına, enflasyon ve işsizlik düzeyleri FED hedefleriyle uyumlu hale geldikten sonra bile ekonomik şartların gerektirmesi durumunda faizlerin bir süre daha düşük tutulmasının gerekli olduğuna karar verilmiştir. Bu kararlar piyasalarda dalgalanmalara neden olan "erken faiz artırımı" olasılığının azaldığı yönünde iyimser yorumlar yaratmıştır. FED Başkanı Yellen'in Nisan ayının ilk haftasında istihdam piyasasının hala zayıf olduğu değerlendirmesini yaparak, 7.2 milyon insanın tam zamanlı çalışmak istemesine rağmen yarı zamanlı çalıştığına dikkat çekmiş olması ve çalışanların sayısı ile istihdam oranının bunları yansıtmadığına işaret etmesi de bu umudu güçlendirmiştir.

ÇİN: Hızlı düşüş riski dünyayı kaygılandırıyor

Çin'in 2013 yılı büyümesi %7.7 ile 2012 ile aynı düzeyde gerçekleşmiş, Dünya Bankası 2014 büyüme beklentisini %7.7'den %7.6'ya indirmiştir. IMF ise, Çin'in bu yıl %7.5, gelecek yıl %7.3 büyüme kaydedeceğini öngörmüştür. Çin'in hızlı düşüşü riski dünyayı kaygılandırmaya devam etmektedir.

Çin ekonomisinin 2014 yılının 1. çeyreğindeki büyümesi %7.4 olmuştur. Bu oran son altı çeyreğin en düşük performansı anlamına gelmekte, küresel ekonomi adına olumsuz bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Bu yavaşlamanın kredi krizinin önüne geçilmesi için alınan tedbirlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ülkede sanayi üretimi de Mart'ta % 8.8 ile beklentinin altında büyüme kaydetmiştir.

İmalat sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksinin (PMI) üç ay art arda gerilemiş ve 2013 Temmuz ayından bu yana en keskin düşüşle Mart'ta 48.0'e inmiş olması (yurtdışından siparişlerin son dört ay içerisinde ilk kez artış kaydetmesine rağmen) hem üretimin hem de siparişlerin azaldığını göstermiştir. Firmalar işgücünde ve satın alma faaliyetlerinde azaltma yapmaktadırlar (*HSBC PMI, Press Release, 1 Nisan 2014, markiteconomics.com*).

Ayrıca, bankalarca verilmiş olan büyük miktardaki kredilerin geri dönmemesi halinde yaşanacak sorunlar, gayrimenkul piyasasındaki zayıflık, perakende satışlar ile yatırım artışlarının beklentilerin gerisinde kalması gibi olumsuzluklar Çin'in ilk çeyrekteki ve 2014 yılının tamamındaki büyümesinin % 7.5'in altında kalabileceği yönündeki beklentileri güçlendirmiştir.

AVRUPA: Yavaş büyüme, farklılaşan büyüme hızları, düşük enflasyonla yoluna devam ediyor

Avro bölgesinde ılımlı bir iyileşme olmakla birlikte bu iyileşme merkezde güçlü, güneyde ise hala zayıf seyretmektedir. Şubat ayında yıllık bazda %7.0 olarak gerçekleşeceği açıklanmış olan enflasyon Mart'ta %0.5 olmuştur. Uzayan düşük enflasyon ortamının talebi, üretimi, büyümeyi ve istihdamı baskı altına alabileceğinden ve bölgenin ekonomik krizden çıkışını olumsuz etkilemesinden kaygı duyulmaktadır. IMF Başkanı Lagarde Avrupa Merkez Bankası'na (ECB) "alışılmamış yöntemleri de kullanarak piyasaya daha çok para sürme" çağrısı yapmış ise de Avrupa Merkez Bankası bir süredir bu çağrıya karşı koymaktadır.

Avrupa ekonomisinin kırılgan yapısı henüz bertaraf edilebilmiş değildir ve gelişmekte olan ülkelerdeki siyasi çalkantılar risk oluşturmaktadır. IMF bu riskin jeopolitik gerginlikler ve piyasadaki volatilitelerle beraber kısa vadede Avrupa ile beraber küresel büyümeyi de olumsuz etkilemesinden endişe etmektedir.

IMF'nin Nisan ayındaki güncelleme raporunun "Yükselen ve Gelişmekte Olan Avrupa: Toparlanma Güçleniyor, Ancak Kırılganlıklar Sürüyor" başlıklı bölümünde gelişmiş Avrupa ülkelerinden kaynaklanan olumlu etkilere karşın toparlanmanın 2014'te hafif şekilde zayıflamasının beklendiği belirtilmiş; Avro bölgesindeki kırılganlıkların, kimi iç politika sıkılaştırmalarının ve Ukrayna kaynaklı artan jeopolitik risklerin aşağı yönde kayda değer riskler yarattığı vurgulanmıştır. Ayrıca potansiyel üretimi artırmayı hedefleyen politikaların bölge için öncelikli olduğu ifade edilmiştir.

Avro bölgesinde daha güçlü bir büyümenin Avrupa'nın birçok yükselen ve gelişmekte olan ülkesindeki ekonomik etkinliği yükseltmesi beklenmektedir. IMF'ye göre, Avro Bölgesi bu yıl %1.2, gelecek yıl %1.5; Avrupa'nın gelişmekte olan ekonomileri bu yıl %2.4, gelecek yıl %2.9 büyüme göstereceklerdir. Avro bölgesi yıllardan bu yana ilk kez bu yıl pozitif büyümeye geçecek, Avrupa Birliği ise bu yıl %1.6, gelecek yıl %1.8 büyüme kaydedecektir.

UKRAYNA - RUSYA: Yüksek Gerilim Hattı olmaya devam ediyor

Ukrayna krizinin tırmanışı küresel ekonomi üzerinde yaratabileceği etkiler nedeniyle sadece dünya liderlerini değil ekonomi çevrelerini ve yatırımcıları da kaygılandırmaktadır. Bunun nedenleri, Ukrayna'nın Rusya ile Avrupa arasında önemli bir köprü rolü oynaması, Avrupa'nın doğal gaz ihtiyacının dörtte birinin Rusya tarafından karşılanmakta olması ve bunun yarısının Avrupa'ya Ukrayna'dan geçen boru hatları ile ulaştırılıyor olmasıdır. Kiev ile yaşanacak bir krizde Rusya'nın geçmişte yapmış olduğu gibi doğal gaz akışını kesmesi halinde enerji fiyatlarının hızla yükselişe geçmesinden kaygı duyulmaktadır.

Bir diğer önemli konu Rusya'ya uygulanabilecek ekonomik yaptırımların olası etkileridir. Zira Rusya bugün uluslararası ekonomiye bundan on yıl önce olduğundan çok daha sıkı bağlarla eklenmiş durumdadır. Dış ticaretinin yarısını Avrupa ile yapmaktadır. Dahası, dünyanın en büyük mısır ve buğday ihracatçılarından olan Ukrayna'daki bir kriz ufukta görüldüğü andan itibaren sadece Avrupa ekonomisini değil mısır ve buğday fiyatlarının yükselişe geçmesiyle tahıl ihracatının sektöre uğraması boyutuyla dünya ekonomisini olumsuz etkileme riskini barındırmaktadır.

Dünya Bankası tarafından yayımlanan raporda, Ukrayna ile Kırım nedeniyle yaşanan gerginliğin Rusya ekonomisinin büyümesini olumsuz etkileyeceği, Rus ekonomisinin en kötü senaryoda bu yıl %1.8 daralabileceği, para çıkışının ise en iyimser senaryoda bile 80 milyar ABD Dolarını bulabileceği şeklinde öngörüler yer almıştır. Raporda ayrıca “Siyasi tansiyon belirsizliklerin artmasına neden olurken, ekonomik yaptırımlar Rusya'ya güvensizliği artıracak ve bu da yatırım faaliyetlerini etkileyecek” denilmiştir.

ORTADOĞU VE KUZAY AFRİKA (MENA): İstikrarsızlık bitmiyor, ekonomilerin sancısı dinmiyor

Devam eden bölgesel gerginlikler ve hala sorunlarla dolu olan çevresi Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinin ekonomisini sert bir şekilde etkilemiştir. Bölgenin en kırılgan ekonomisine sahip ülkeler olan Mısır, Tunus, İran, Lübnan, Ürdün, Yemen ve Libya'da büyüme yavaşlamakta, parasal stoklar tükenmekte, işsizlik artmakta ve enflasyon tırmanmaktadır. Sosyal gerilimleri azaltmak amacıyla kamu sektöründeki ücret ve desteklerin artırılması gibi kısa vadeli önlemler uzun geçmişe dayanan kemikleşmiş yapısal sorunlar nedeniyle durumu daha da içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Bu ülkelerin siyasi ve ekonomik anlamda istikrarsız bir makro çevre ile karşı karşıya bulunmalarına karşın, Arap Baharı sonrasında ekonomilerinin yavaşlamış olması ekonomiyi yeniden yapılandırmak, işsizliği yenmek ve sağlıklı bir ekonomik gelişme yaratmak açısından değerli bir fırsat da sunmaktadır (*Dünya Bankası, MENA Quarterly Economic Brief, Ocak 2014*).

TÜRKİYE

2014: Jeopolitik ve FED kaynaklı riskler, kırılganlık, yavaşlaması beklenen büyüme

Ekonominin 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla %9.2 ve %8.8 olarak gerçekleşen yüksek büyüme performansı 2012 yılında keskin bir düşüşle %2.1'e gerilemiş, 2013 yılında ise beklentilere uygun olarak sabit fiyatlarla %4.0 olarak gerçekleşmiştir. Cari fiyatlarla büyüme ise %10.2 olmuştur. Üretim yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 2013'de sabit fiyatlarla 122.4 milyar TL, cari fiyatlarla 1,562 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı sonunda Türkiye ekonomisinin büyüklüğü 820 milyar ABD Dolarına ulaşmış, kişi başına GSYH ise 2012 yılındaki 10,459 ABD Dolarından 10,782 ABD Doları düzeyine yükselmiştir. Bu bağlamda son dönemde Türkiye'nin “orta gelir tuzağına” düşüp düşmediği tartışmaları yeniden ağırlık kazanmıştır. Bilindiği gibi, orta gelir tuzağı kişi başına düşen GSYH bakımından orta gelir düzeyine ulaşmış ülkelerin ve/ya bölgelerin belirli bir gelir bandında sıkışıp kalma ve üst gelir düzeyine geçememe durumu olarak tanımlanmaktadır. Dünya Bankası'nın 2012 yılı “Dünya Kalkınma Raporu”ndaki sınıflandırmaya göre, kişi başına yıllık geliri 1,006-12,275 ABD Doları arasında bulunan ekonomiler orta gelirli olarak sınıflandırılmaktadır. Türkiye'nin 2008'de kişi başına 10,444 ABD Doları olan milli gelirin son beş yıllık dönemde sadece 338 Dolar (%3.2) artmış olması ekonomi çevreleri tarafından orta gelir tuzağına düşülmüş ve/ya eşliğine gelinmiş olduğunun kanıtı olarak görülmektedir. Türkiye'nin orta gelir tuzağından kurtulması için üreticiler ile ekonomi yöneticilerinin ortaklaşa hazırlayacakları yeni bir kalkınma stratejisine ve üretici kesimlerin tümünü yönlendirecek bir yol haritasına ihtiyaç olduğu, söz konusu yol haritasının rekabet gücü ve katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesini özendirerek büyük yapısal

reformları, üretimin daha çok yerli girdi kullanan ve ithal girdileri azaltan bir yapı ve işleyişe kavuşturulması için gerekli etkin teşvik araçlarını içermesi gerekmektedir.

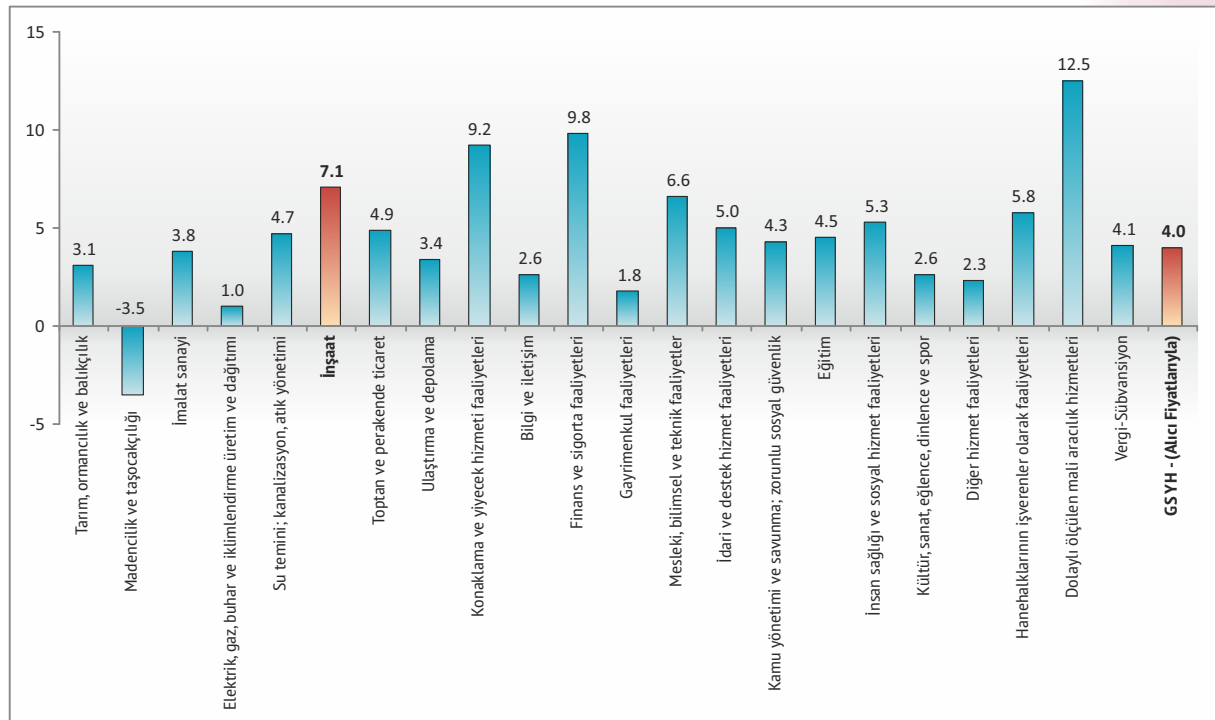
2013'de büyümenin ana kaynağını tüketim ve kamu harcamaları oluşturmuş, özel yatırımlar ile ihracatın büyümeye katkısı yok denilecek düzeyde kalmış, stok değişimlerinin katkısı pozitif, ithalatın katkısı ise negatif olmuştur. İç talebin bir önceki yıla göre artış eğilimine girmesi büyümeyi olumlu yönde etkilemiştir. Net ihracatın katkısı ise altın ithalatının etkisiyle negatife dönmüştür.

Bilindiği gibi, gayri safi yurtiçi hasılanın harcamalar açısından oluşumunda özel tüketim harcamaları, kamu harcamaları, özel yatırım harcamaları ve ihracat-ithalat olmak üzere 4 temel bileşen bulunmakta, Türk ekonomisinde en ağırlıklı bileşeni GSYH'ya oranı %70'e yaklaşan özel nihai tüketim harcamaları oluşturmaktadır. Bu denli büyük paya sahip olan özel tüketim sonuçta ekonominin büyüme hızını da belirleyen bir numaralı etken olmaya devam etmektedir.

2013 yılının ilk yarısında kamu talebinin ağırlıklı olduğu büyüme, yılın ikinci yarısında özel sektör talebinin öncülüğünde gerçekleşmiştir. Yıllık bazda %4.0'lük büyümeye kamu harcamalarının katkısı 1.6 puan, canlanan tüketimin katkısı ise 3.1 puan olmuştur. Stok değişimleri ise büyümeye 1.6 puan katkıda bulunmuştur. Özel sektör yatırımlarında bir önceki yıla kıyasla sınırlı da olsa bir artış kaydedilmiş, 2012'de %4.9 oranında gerilemiş olan özel yatırımlar 2013'de %0.7 artmıştır. Özel sektör yatırımlarının büyümeye katkısı ise %0.1 gibi çok sınırlı bir düzeyde gerçekleşmiştir. Benzeri şekilde 2012'ye göre sadece %0.1 artmış olan ihracatın da büyümeye katkısı yok denecek kadar az olmuştur. %8.5 artan ithalat ise büyümeyi 2.4 puan aşağı çekmiştir.

Mali aracı kuruluşlar, 2013 yılında bir önceki yıla göre sabit fiyatlarla %9.8'lik artışla 15.55 milyar TL, cari fiyatlarla %12.8'lik artışla 52.48 milyar TL olmuştur. İmalat sanayi ise 2013 yılında bir önceki yıla göre sabit fiyatlarla %3.8'lik artışla 29.44 milyar TL, cari fiyatlarla %8.9'luk artışla 239.12 milyar TL olmuştur.

Sektörlerin Gelişme Hızları (2013 - %)

Kaynak: TÜİK

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Yıl	Çeyrek	Cari Fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	Büyüme Hızı %	Cari Fiyatlarla GSYH (Milyon \$)	Büyüme Hızı %	Sabit Fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	Büyüme Hızı %
	I	325 184	12.2	180 613	-1.7	27 197	3.1
	II	350 161	10.3	193 984	-4.2	28 855	2.7
	III	377 042	7.4	208 949	2.9	31 644	1.5
	IV	364 412	7.4	202 736	9.7	29 930	1.3
2012	Yıllık	1 416 798	9.2	786 283	1.6	117 625	2.1
	I	354 727	9.1	198 568	9.9	27 995	2.9
	II	385 483	10.1	209 922	8.2	30 150	4.5
	III	415 915	10.3	212 022	1.5	32 999	4.3
	IV	405 384	11.2	199 499	-1.5	31 245	4.4
2013	Yıllık	1 561 510	10.2	820 012	4.3	122 388	4.0

Kaynak: TÜİK

2013 yılının ilk yarısında önemli ölçüde hız kazanan büyümenin ikinci yarıda giderek yavaşladığı gözlenmiştir. Takvim etkisinden arındırılmış sabit fiyatlarla GSYH 2013 yılı dördüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %4.7 artış gösterirken, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH değeri bir önceki çeyreğe göre %0.5 artmıştır.

Sabit fiyatlarla GSYH, 2013 yılı dördüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %4.4 artarak 31.25 milyar TL olmuş, cari fiyatlarla GSYH ise 2013 yılı dördüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %11.2 artarak 405.38 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Son dönemde ekonomi yönetiminin ve reel sektörün gündeminde önemli yer tutan bir konu büyümeyi desteklemek için T.C. Merkez Bankası'nın faiz indirimine gidip gitmeyeceğidir. 04 Nisan 2014 günü Başbakan Erdoğan'ın T.C. Merkez Bankası'nın faiz artırmak için yaptığı gibi yine olağanüstü toplantı faizleri indirmesi gerektiğini söylemesinin ardından gözler T.C. Merkez Bankası'na çevrilmiştir. T.C. Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı ise, 07 Nisan günü Kayseri Sanayi Odası'nda yaptığı konuşmada, faizlerin siyasetler tarafından talep edildiği gibi ısrarla düşük tutulmasının ortaya çıkarabileceği sorunlar konusunda 1994 krizini örnek göstererek, *"O dönemde hükümet ısrarla faizleri düşük tutmak istedi. Bunun sonucunda çok daha yüksek faizler borçlanmak zorunda kaldı."* demiş, olağanüstü toplantıya gerek olmadığını ve faiz indiriminin kademeli olarak yapılacağını belirtmiştir. Mevcut durumda T.C. Merkez Bankası'nın faizleri artırma kararına esas olan gerekçelerin ortadan kalkmış değil, tersine güçlenmiş olduğu görüşünü paylaşan ekonomistler çoğunluktadır.

Ödemeler dengesi verilerine göre 2012'de aylık ortalama net sermaye girişi (net dış borçlanma) 5.7 milyar ABD Doları iken 2013'ün ilk dört aylık döneminde 10.9 milyar ABD Dolarına çıkmıştır. 2013 Mayıs ayında ABD Merkez Bankası, parasal gevşemeyi yıl sonuna kadar azaltabileceği sinyalini verince dengeler değişmiş ve o tarihten bu yana ortalama net sermaye girişi aylık 2.8 milyar ABD Dolarına düşmüştür. Mayıs 2013'ten bu yana gerçekleşen 2.8 milyar ABD Doları düzeyindeki aylık giriş ile sadece 33.6 milyar ABD Dolarlık cari açık finanse edilebilecektir. Ekonomi çevreleri, bu durumda büyüme oranının %2.0'nin bile altına düşmesi tehlikesini beraberinde getireceği değerlendirmesinde bulunmaktadır.

Türkiye ekonomisi 1982-2002 arasındaki 20 yıllık dönemde ortalama %4.1 büyüme sağlamıştır. 2003-2013 arasında ise yıllık ortalama büyüme %4.9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bunda 2001 krizi sonrasında ağırlıklı 2002 reformlarının, sermaye hareketlerinde bollaşan küresel likiditenin, siyasal ve

makroekonomik istikrarın önemli katkısı olmuştur. Ancak, gelinen noktada; reformların etkisinin azaldığı, küresel likiditenin geçmiş 6-7 yıldaki kadar ekonomik büyümeye katkı sağlamayacağı bir sürece girilmiştir.

Sanayi Üretimi: Şubat'ta bir önceki aya göre azalırken bir önceki yıla göre arttı

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi Şubat ayında önceki aya göre %0.1 azalmıştır. Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi ise bir önceki yılın aynı ayına göre %4.9 artmıştır. Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde 2014 yılı Şubat ayında bir önceki yılın aynı ayına göre madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi %11.0; imalat sanayi sektörü endeksi %4.4; elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %5.2 artış göstermiştir.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış ana sanayi grupları sınıflamasına göre Şubatta bir önceki aya göre en yüksek artış %3 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayi alt sektörlerinde ise en yüksek düşüş %15.3 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiş, bu düşüşü, %2.6 ile kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, %2.5 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı takip etmiştir. En yüksek artış ise %10.1 ile tütün ürünleri imalatında görülmüştür.

Şubat ayında bir önceki aya göre madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi %0.5 artarken imalat sanayi sektörü endeksi %0.2 azalmış; elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise aynı kalmıştır.

İç tüketim yavaşlarken sanayi üretiminin bir önceki yılın aynı ayına göre %4.9 artmış olmasının güçlü ihracat rakamları ile açıklanabileceği bunun ise ilk çeyrekteki büyümenin ihracat ile desteklendiği şeklinde yorumlanabileceği değerlendirilmektedir.

Dış Ticaret: 2014 büyümesine en güçlü desteği vermesi bekleniyor

Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı işbirliğiyle oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; ihracat 2014 yılı Şubat ayında 2013 yılının aynı ayına göre %6.2 artarak 13.15 milyar ABD Doları, ithalat %5.9 azalarak 18.25 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

2014 Şubat ayında dış ticaret açığı %27.2 azalarak 7.01 milyar ABD Dolarından 5.1 milyar ABD Dolarına düşmüş, ihracatın ithalatı karşılama oranı ise bir önceki yılın aynı ayına göre artarak %63.9'dan %72.1'e yükselmiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2014 Şubat ayında bir önceki aya göre ihracat %4.5 artmış, ithalat ise %2.9 azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise; 2014 yılı Şubat ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracat %6.2 artarken ithalat %5.9 azalmıştır.

Avrupa Birliği'nin (AB-28) ihracattaki payı 2013 Şubat ayında %41.1 iken, 2014 Şubat ayında %41.6 olmuştur. AB'ye yapılan ihracat 2013 yılının aynı ayına göre %7.5 artmıştır.

Almanya'ya yapılan ihracat 2013 yılı Şubat ayına göre %8.4 artarak 1.18 milyar ABD Doları olurken; bu ülkeyi sırasıyla Irak (1.02 milyar ABD Doları), İngiltere (729 milyon ABD Doları) ve İsviçre (642 milyon ABD Doları) izlemişlerdir.

İthalatta ise ilk sırayı Rusya almış, Rusya'dan yapılan ithalat geçen yılın aynı ayına göre %1.4 artarak 2.04 milyar ABD Doları olmuştur. Bu ülkeyi sırasıyla Çin (1.93 milyar ABD Doları), Almanya (1.72 milyar ABD Doları) ve ABD (993 milyon ABD Doları) izlemişlerdir.

Cari Açık: Sürdürülemez olduğu konusunda fikir birliği, azalabileceği konusunda umut var

2013 yılı cari işlemler açığı, bir önceki yıla göre 16.5 milyar ABD Doları artarak 65 milyar ABD Dolarına yükselmiş ve GSYH'ya oranı %7.9'u bulmuştur. Türkiye, bu oran ile OECD içinde en fazla cari açığı olan ülke konumuna gelmiştir.

2014 Ocak ayında ise cari işlemler açığı bir önceki yılın aynı dönemine göre %15 azalarak 4.9 milyar ABD Dolarına gerilemiş, 12 aylık dönemde ise 64.8 milyar ABD Doları olmuştur. Ocak ayında kaynağı belli olmayan para girişi ise (net hata noksan) 2.2 milyar ABD Dolarıdır.

Hükümetin 2013 yılı Ekim ayında açıkladığı Orta Vadeli Plan'a (OVP) göre cari açığın 2014'de 55.5 milyar ABD Doları ile GSYH'nin %6.4'üne gerilemesi hedeflenmektedir.

Bazı iyimser ekonomistler cari açığın başta altın ithalatında beklenen düşüş olmak üzere, yavaşlaması beklenen büyüme, TCMB'nin faiz artışı ve TL'deki değer kaybı ile birlikte 50 milyar ABD Dolarının da altına düşebileceğini düşünmektedirler. Diğer bazıları ise sorunun cari açığın büyüklüğünden ibaret olmadığı, aynı zamanda söz konusu açığın kırılgan finansman biçimi olduğu görüşündedirler. Onlara göre 2013'te cari işlemler açığının finansmanında uzun vadeli, yabancı doğrudan yatırımların katkısının sadece %15 olmasına karşın, portföy yatırımlarının ve diğer kısa vadeli sermaye akımlarının payının %46'ya ulaşmış olması Türkiye'nin büyümesinin yabancı finansal yatırımcıların spekülatif davranışlarına bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu konudaki bir diğer önemli risk ise, TCMB'nin net döviz rezervinin Türkiye'nin bir yıllık cari açığını fonlamak için yeterli olmamasıdır. Tüm bu nedenlerle Türkiye kırılgan ülkeler grubunda başı çekmeye devam etmektedir.

Türkiye'nin cari açığında en büyük payın enerji sektörüne ait olduğunu, enerji tüketiminin yarıdan fazlasını konut ve işyerlerinin oluşturduğunu ve tüketilen bu enerjinin %70'inin ısıtma ve soğutma için kullanıldığını belirtmekte de yarar vardır. Bu da ülkemizdeki yapı stokunun sadece %15 kadarının ısı yalıtımlı yapılardan oluşması ile yakından ilişkilidir. Avrupa Birliği'nde ısıtma ve soğutma amaçlı kullanılan enerji oranı %30 kadardır. Türkiye'deki mevcut bina stokunun tümüne ısı yalıtımı yapılması halinde yılda 9 milyar ABD Doları kazanç elde edilebilecek, enerjideki ithalat bağımlılığın azaltılmasına ve cari açığın azaltılmasına önemli bir katkı sağlanmış olacaktır. Bu konudaki araştırmalar bina inşaatı sektöründeki enerji tasarrufu potansiyelinin %50 gibi yüksek bir düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.

İstihdam: Ocak'ta geçen yıla göre azaldı, bir önceki aya göre arttı, yine çift hanede kaldı

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) “Bir Bakışta Toplum 2014 - Kriz ve Sonrası “ başlıklı raporuna göre insanların gelecekteki mutluluğunu da etkileyen “genç işsizliği” ve “hem eğitim görmeyen hem işsiz” kişi sayısı OECD bölgesinde küresel krizin başlangıcından bu yana önemli ölçüde yükselmiş, 2012 sonu itibarıyla Yunanistan, İtalya, Meksika, İspanya ve Türkiye'de %20 ve üzerinde gerçekleşmiştir. Yine aynı rapor 2007-2010 arasındaki dönemde Türkiye'de yoksulluğun %1.0 oranında arttığına işaret etmiştir.

TÜİK'in 15 Nisan 2014'de yayınladığı Hanehalkı İşgücü İstatistiklerine göre, Ocak 2014 işsizlik oranı geçen yıla göre düşmekle birlikte Aralık 2013'de ulaştığı çift haneli seviyeyi korumuştur. Geçen yıl Ocak ayında %10.6 olan işsizlik oranı bu yıl 0.5 puan azalarak %10.1'e inmiştir. Diğer yandan, 2008 bazlı nüfus projeksiyonu dikkate alınarak 2005 ve sonrası için oluşturulan işgücü istatistikleri, işsizlik oranında 10 yıldır kaydedilen en iyi başlangıcın bu yıl gerçekleştiğini ortaya koymuştur.

2014 ile birlikte işsizlik hesabında 3 temel değişikliğe giden TÜİK'e göre Türkiye genelinde işsiz sayısı 2014 Ocak ayında geçen yılın aynı dönemine göre 49 bin kişi azalarak 2 milyon 841 kişi olmuş, işsizlik oranı ise

geçen yılın Ocak ayına göre 0.5 puanlık azalışla %10.1 olarak gerçekleşmiştir. 2014 Ocak ayında işsizlik oranı bir önceki aya göre 0.1 puan artış göstermiş, işsiz sayısı ise bir önceki aya göre 32 bin kişi artmıştır. Ocak döneminde tarım dışı işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre 0.6 puan azalışla %12.3 düzeyinde gerçekleşmiş, bir önceki aya göre ise 0.2 puan artmıştır.

İstihdam edilenlerin ekonomik faaliyetlere göre dağılımına bakıldığında, hizmetler sektörünün ağırlığının arttığı gözlenmiş, inşaat sektöründe çalışanların payı ise %6,3'den %6,7'ye çıkmıştır. Diğer yandan, aynı dönemde inşaat sektörünün işsizler içindeki payı %17,6'dan %16,7'ye düşmüştür.

Enflasyon: Yükselişi kaygı veriyor

Enflasyon (TÜFE) Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %8.39, bir önceki aya göre %1.13 artmıştır. Üretici fiyatları (ÜFE) ise bir önceki yılın aynı ayına göre %12.31 yükselmiştir. Ekonomistler enflasyonun Haziran ayına kadar yükselmeye devam edeceğini, Cumhurbaşkanlığı seçimi sonrasında ise yukarı yönlü hareketinin daha da hızlanabileceği görüşündedirler.

Enflasyondaki artışta kurdaki yükselişin yanı sıra giyim ve ulaştırma fiyatları ile kuraklığa bağlı olarak artan gıda fiyatları etkili olmuştur. Çekirdek enflasyon olarak bilinen I Endeksi ise bir önceki aya göre %1.20, yıllık bazda ise %9.32 artış göstermiştir. Bu oran 2007'nin Nisan ayından bu yana kaydedilen en yüksek orandır. Çekirdek enflasyonun yükselmesi enflasyondaki bozulmayı daha da açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bunun nedeni çekirdek enflasyon hesaplanırken enerji fiyatlarındaki artış, mevsimsel koşullar, maliye politikası gibi dışsal etkilere açık olan ve geçici nitelik taşıyabilen enerji, temel gıda maddelerinin fiyatları ve dolaylı vergiler gibi unsurlar endekse dahil edilmemektedir. Ekonomistler çekirdek enflasyondaki artışı kaygı verici bulmaktadır. Buna bağlı olarak piyasalarda Merkez Bankası'nın Şubat ayında yapmış olduğu faiz artırımını uzun süre sürdüreceği beklentisinin artmış olduğu değerlendirilmektedir.

Enflasyonun önümüzdeki aylarda olumsuz etkileyecek iki risk faktörü TL'deki oynaklığın devam etmesi olasılığı ile Ağustos ayında yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimidir. Merkez Bankası'nın da beklentisi enflasyonun Haziran ayına kadar yükselbileceği izleyen dönemde ise düşüşe geçebileceği şeklindedir. Kuraklık da dahil olmak üzere mevcut göstergeler birlikte değerlendirildiğinde önümüzdeki dönemde fiyatlarda önemli yükselişler beklenmektedir.

Tüketim Eğilimleri: Mart'ta tüketici daha az kötümser, piyasa ise durgun

Türkiye İstatistik Kurumu ve T.C. Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen Aylık Tüketici Eğilim Anketi ile tüketicilerin kişisel mali durumlarına ve genel ekonomiye ilişkin mevcut dönem değerlendirmeleri ile gelecek dönem beklentileri ölçülmekte ve yakın gelecekte yapılması planlanan harcamalarına ve tasarruflarına ilişkin eğilimleri saptanmaktadır. Anket sonuçlarından hesaplanan Tüketici Güven Endeksi 0-200 aralığında değer alabilmektedir. Tüketici güven endeksinin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu, 100'den küçük olması ise kötümser durumu göstermektedir.

Tüketici Eğilim Anketi sonuçlarından hesaplanan "Tüketici Güven Endeksi" 2014 Mart ayında bir önceki aya göre %5 oranında artmış Şubat ayında 69.2 olan endeks Mart ayında 72.7 değerine yükselmiştir. 100'ün altında olan bu artış kötümserlikteki azalma anlamına gelmektedir.

Gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimali endeksi bir önceki aya göre %9.6 oranında artmıştır. Şubat ayında 22.0 olan endeks, Mart ayında 24.1 değerine yükselmiş, bu artış, tüketicilerin gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimallerinin bir önceki aya göre arttığını göstermektedir.

Şubat ayında 90.4 olan genel ekonomik durum beklentisi endeksi %6.1 oranında artarak, Mart ayında

95.9 olmuştur. Bu yükseliş, gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durumun daha iyi olacağı yönünde beklentisi olan tüketicilerin sayısının bir önceki aya göre arttığını göstermektedir.

Gelecek 12 aylık dönemde işsiz sayısı beklentisi endeksi %4.9 oranında artarak, Mart ayında 79.5 değerine yükselmiştir. Bu artış, işsiz sayısında artış bekleyenlerin oranındaki azalmadan kaynaklanmıştır.

Hanenin gelecek 12 aylık döneme ilişkin maddi durum beklentisi endeksi bir önceki aya göre %2.9 oranında artmış, Şubat ayında 88.8 olan endeks değeri Mart ayında 91.4 olmuştur. Bu artış, gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durumunun daha iyi olacağını bekleyenlerin oranının artmasından kaynaklanmıştır.

Yukarıda özetlenen, 2014 Mart ayına ait olan iyimser ve/ya daha az kötümser olarak nitelenebilecek tüketici beklentilerine karşın piyasalardan gelmekte olan sinyaller hane halkı tüketiminin reel olarak azalmakta olduğunu ve giderek daha da azalabileceğini göstermektedir. Örneğin Şubat ayında gayrimenkul satışları hız kesmiş, bir önceki yılın Şubat ayına kıyasla %6.6 azalmıştır. Perakende satışlar cari fiyatlarla çok düşük oranda artmakta reel olarak azalmaktadır. Kredi kartlarına getirilen sınırlama, işsizlik oranındaki artış, bankaların tahsili gecikmiş alacaklarındaki ve temerrütlerdeki artış gibi göstergeler piyasada durgunluk yaşandığına, bu durumun derinleşebileceğine ve kısa sürede aşılmasının kolay olmayacağına işaret etmektedir. Nitekim T.C. Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı da 27 Mart 2014 tarihinde yaptığı “Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sektörü Gelişmeleri” konulu sunumunda nihai yurtiçi talebin ivme kaybedeceği öngörüsünde bulunmuştur.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nın (TEPAV) yaptığı bir çalışmanın sonuçları da yukarıdaki teşhisi destekleyici niteliktedir. Bu çalışmaya göre Perakende Güven Endeksi (TEPE) ilk çeyrek değeri Mart 2014'de son 4 yılın en düşük değerine gerilemiştir. TEPE Mart 2014'de bir önceki aya göre yükselirken geçen yılın aynı dönemine göre 0.6 puan düşerek -2.4 olmuştur. Perakendecilerin %64'ü işlerinin geçen yıla göre daha kötü olduğunu, %61'i ise önümüzdeki 3 ayda artacağını düşündüğünü belirtmiştir. Geleceğe ilişkin olarak tedarikçilerden sipariş, istihdam ve mağaza sayısı beklentisi ise düşmüştür. Önümüzdeki 3 aya ilişkin satış beklentilerinde Mart 2013'e göre 9.2 puanlık, Şubat 2014'e göre ise 3.7 puanlık artış olmuştur.

Güven Endeksleri: Özel sektörün moralsiz olduğuna işaret ediyor

T.C. Merkez Bankası tarafından açıklanan verilere göre 2014 yılı Mart ayında Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE-MA) bir önceki aya göre 4.0 puan artarak 108.6 olmuştur. Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endeksleri incelendiğinde, gelecek üç aydaki üretim miktarı, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı, genel gidişat, sabit sermaye yatırım harcaması, mevcut toplam sipariş miktarı ve gelecek üç aydaki toplam istihdam miktarının endeksi artış yönünde, son üç aydaki toplam sipariş miktarı ve mevcut mamul mal stoku miktarına ilişkin değerlendirmelerin ise azalış yönünde etkilediği görülmüştür.

Mevsimsellikten arındırılmış Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE-MA) ise bir önceki aya göre 1.0 puan artarak 105.6 puan olmuştur.

TEPAV Başkanı Güven SAK'a göre: 2007-2009 Mart ayları karşılaştırıldığında en düşük mevsimsellikten arındırılmış RKGE 65.9 ile 2009 yılında gerçekleşmiş ve o yıl ekonomi hızla küçülmüştür. 2008 Mart ayında ise RKGE 103 olmuş küresel kriz patlamıştır. 2010-2011 yıllarında endeks değeri 110'larda gezinmiştir. 2014 Mart ayında gerçekleşen 105.6 düzeyindeki endeks ise son sekiz yıllık dönemdeki üçüncü en düşük değerdir. Bu veri üretim yapan şirketlerin moralsizliğine işaret etmekte ve kaynağında iç talepteki daralma ile dış talebin bir türlü canlanamamış olması bulunmaktadır. Bu durumun tek başına seçim sonuçları ile değişmesi ise beklenmemelidir.

25 Mart'ta yayımlanmış olan TÜİK verileri ise mevsim etkilerinden arındırılmış hizmet sektörü güven endeksinin bir önceki aya göre %1.7, perakende ticaret sektörü güven endeksinin %1.9, inşaat sektörü güven endeksinin ise %4.1 azaldığını ortaya koymuştur. Bir önceki ayda; 102.9 olan hizmet sektörü güven endeksi 101.1 değerine, 103.6 olan perakende ticaret sektörü güven endeksi 101.6 değerine, 81.5 olan inşaat sektörü güven endeksi ise 78.2 değerine gerilemiştir.

Bilindiği gibi, Sektörel Güven Endeksleri 0-200 aralığında değer alabilmekte, endeksin 100'den büyük olması sektörün mevcut ve gelecek döneme ilişkin iyimserliğine, 100'den küçük olması ise kötümserliğine işaret etmektedir.

GELECEĞE BAKIŞ

IMF, Dünya Bankası, AB Komisyonu, Fitch ve S&P gibi kuruluşların son dönemde yaptıkları açıklamalar ve ekonomistlerin ağırlıklı görüşü Türkiye ekonomisinin 2013 yılındaki %4.0'lük büyümesinin sürdürülebilir olmadığı, 2014 büyümesinin %2.0-%2.5 aralığında gerçekleşeceği şeklindedir. Dönemsel iyileşmelerin ise genel trendi değiştirmesi beklenmemelidir. Bu bağlamda Nisan ayının ilk haftası içerisinde iç piyasada yaşanan ve beraberinde TL'nin değer kazanması ile Borsa İstanbul'un yükselmesi gibi eğilimleri getiren bahar havasının küresel koşul ve beklentilerle uyumlu olmayan ve kalıcı olup olmayacağına sorgulanması gereken bir tablo olduğu değerlendirilmektedir. Ekonomistlerin geleceğe yönelik ağırlıklı görüşü ise Türkiye piyasalarının çok büyük ölçüde diğer gelişmekte olan ülke piyasalarına paralel hareket edeceği, bununla beraber ekonominin kırılganlıkları nedeniyle negatif ayrışma yaşanmaması için gerekli adımların atılmasının önemli olduğu yönündedir.

Ekonominin geleceğini ilgilendiren dış tehditler arasında jeopolitik riskler ile FED'in para politikası kapsamında gündeme gelecek faiz artırımları başta gelmektedir. Bunlar gelişmekte olan ülkelere kaynak çıkışlarını artırmayacak ve yeni kaynak bulunmasını güçleştirecektir.

Ekonominin kırılganlığını artıran zafiyetler ise: Cumhurbaşkanı seçimi sürecinde siyasi gerginliklerin artması olasılığı, yüksek cari açık, çekirdek enflasyonun çift haneye dayanmış olması, %10'lara ulaşmış işsizliğin %4.0'ün altına düşecek bir ekonomik büyüme ile aşağıya çekilmesinin olanaksızlığı, iç talebin ve yatırım eğilimlerinin zayıflamakta, belirsizliklerin ve risk primlerinin artmakta olması, özel sektör borcunun 210 milyar ABD Doları gibi yüksek bir meblağa ulaşması ve dış kaynak bağımlılığının artmış olmasıdır. Özel sektörün yüksek miktardaki dış borcu, şartların zorlaşması halinde önce firmaları sonra da bankaları zorlayabilecektir.

Yüksek düzeylerde seyreden cari açığın T.C. Merkez Bankası rezervleriyle fonlanması artık sürdürülemez olarak değerlendirilmektedir. Bazı ekonomistler Türkiye'nin derin bir krize yuvarlanmaması için 2014 yılında cari işlemler açığının 50-55 milyar ABD Doları düzeyinde tutulması gerektiğinin altını çizmekte, gerekli finansman temin edilemediği takdirde bu düzeyde bir cari açığın T.C. Merkez Bankası kaynaklarıyla finanse edilemeyeceğine işaret etmektedirler.

Diğer taraftan dış kaynağa ve doğrudan yatırımlara ihtiyaç duyulan bir dönemde yukarıda değinilen kırılganlıkların yabancı yatırımcıların Türkiye'ye güven duymalarını güçleştirmesinden de kaygı duyulmaktadır. S&P, Fitch ve Moody's gibi uluslararası değerlendirme kuruluşlarının Türkiye ile ilgili değerlendirmeleri olumlu bir yörengede seyretmemesi bu kaygıyı artırmaktadır. Şubat ayında S&P Türkiye'nin notunu durağandan negatife çevirmiş, Fitch 04 Nisan'da durağan bıraktığını açıklamıştır.

Moody's ise, siyasi belirsizlik ortamı ve yavaşlayan büyüme gerekçesiyle 11 Nisan 2014 tarihinde Türkiye'nin görünümünü negatife çevirmiştir. Türkiye'nin notunun kısa vadede yükseltilmesinin

muhtemel olmadığını belirten kuruluş Türkiye'nin dış finansman baskılarına açık olduğu sürece notunun artırılmayacağını belirtmiştir. Öte yandan Moody's, Türkiye'nin Baa3 olan kredi notunu teyit etmesine gerekçe olarak ise Türkiye ekonomisinin büyüklük, varlık ve çeşitliliğinden kaynaklanan ekonomik gücünün benzer kategorideki diğer ülkelerden daha yüksek olmasını ve hükümetin mali dengelerini göstermiştir.

T.C. Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı'nın, 27 Mart 2014 günü İstanbul'da düzenlenmiş olan Türkiye Bankalar Birliği Yönetim Kurulu toplantısında yapmış olduğu "Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sektörü Gelişmeleri" konulu sunumunda yer alan teşhis ve öngörüler ile TCMB'nin Mart 2014 tarihli Beklenti Anketi sonuçları yukarıdaki saptamaların çoğunu doğrulayıcı niteliktedir. Başkan Başçı sunumunda:

- Sıkı para politikası duruşunun, makro ihtiyati önlemlerin ve zayıf seyreden sermaye akımlarının etkisiyle bireysel kredilerin büyüme hızlarında yavaşlama gözlemlendiğini,
- Parasal sıkılaştırmanın enflasyon üzerindeki olumlu etkisinin belirli bir gecikmeyle gözlenebileceği değerlendirildiğinde, baz etkisinin de katkısıyla Haziran ayına kadar enflasyondaki yükselişin devam edebileceğinin tahmin edildiğini,
- Nihai yurtiçi talebin ivme kaybedeceğinin, ihracatın ise bu yavaşlamanın etkisini sınırlayacağını öngörüldüğünü,
- 2014 yılında cari işlemler açığında belirgin bir iyileşme gözlenebileceğinin tahmin edildiğini vurgulamıştır.

Dünya Bankası Ne Diyor ?

Dünya Bankası 05 Nisan 2014 tarihinde açıkladığı raporunda Türkiye ekonomisinin genel durumuyla ilgili değerlendirmelere yer vermiş, 2014 yılı ve sonrasına ilişkin öngörülerde bulunmuştur. Raporda 2013 yılındaki büyümenin iç talep kaynaklı olduğunun altı çizilmiş, gerek tüketimi düşüren tedbirler, gerekse kur artışı ve politik belirsizlik gibi gelişmelerin tüketici güvenine olan olumsuz etkileri nedeniyle 2014 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) artışının %2.4 düzeyinde kalacağı öngörülmüştür.

Raporda, düşen tüketim ve büyüme hızının da etkisiyle 2014 yılında cari açığın milli gelirin %6.4'üne eşit olan 50.6 milyar ABD Dolarına ineceği tahmininde bulunulmuştur.

Türk iş dünyasının önemli döviz açık pozisyonunun bulunması ve dış finansman bağımlılığının yüksek düzeyde seyretmesinin ekonomi için en önemli risk faktörleri arasında yer aldığı altı çizilen raporda önümüzdeki 12 aylık süre boyunca dış kaynak ihtiyacının GSYH'nin %27'sine karşılık gelen 210 milyar ABD Doları düzeyinde olduğu belirtilmiştir. Türk Lirası'nın daha fazla değer kaybetmesinin döviz açığı yüksek firmaların bilançolarına ilave yük getireceği, bu durumun özellikle konut firmaları üzerinden bankacılık sektörünü ve işgücü piyasasını olumsuz etkileyebileceği ifade edilmiştir.

Raporun geleceğe dönük öngörülerinde küresel ölçekte faiz oranlarının artmasından ve yatırımcıların yeniden risk fiyatlaması yapması sonucu dış finansman maliyetinin yükselmesinden kaynaklanacak etkilerle önümüzdeki bir kaç yıl boyunca Türkiye'nin büyüme hızının mütevazî düzeyde kalmasının beklendiğine yer verilmiştir.

Raporun öneriler bölümünde: Kısa dönemde şeffaflık ve iyi yönetimi güçlendiren reformların yatırımcıların güvenini sağlamaya yardımcı olacağı altı çizilmiş, orta vadede rekabet gücünü koruma ve daha yüksek büyüme için yapısal reformların tamamlanmasının gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye'nin dış finansman ihtiyacı göz önüne alındığında doğrudan yabancı yatırım çekmesi için cazibesini artırması gerektiği kaydedilmiş, bu bağlamda özellikle hukukun üstünlüğünün sağlanmasının ve kamu sektörü yönetiminin iyileştirilmesinin önemine dikkat çekilmiştir.

Uluslararası Para Fonu (IMF) Ne Diyor ?

Uluslararası Para Fonu (IMF) Nisan ayında yayımladığı güncelleme raporunda Türkiye için 2014 büyüme tahminini %3.5'ten %2.3'e düşürmüş, 2015 için %3.1 büyüme öngörmüş ve gelecekle ilgili olarak aşağıdaki tahminlerde bulunmuştur:

- Enflasyon ve cari açık düşecek, işsizlik artacaktır.
- Bu yıl %7.8 olması beklenen enflasyon 2015'de %6.5'e düşecektir.
- 2013'de %9.7 olan işsizlik, bu yıl %10.2'ye, 2015'de ise %10.6'ya yükselecektir.
- Türkiye'nin büyüme oranı bu yıl ve gelecek yıl AB'nin büyüme ortalamasını, gelecek yıl ise Avrupa'nın yükselen ekonomilerini geçecektir.

IMF'nin Küresel Finansal İstikrar Raporu'nda ise gelişen ülkelerin 2008-2013 dönemi performansları, ABD'deki parasal genişlemeden çıkış sürecinin gelişen ülkeler için sorunlu bir dönem olacağı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Raporda, borç yükü fazla ve borç ödeme kapasitesi düşük olan ülkeler için, dış finansmanın azaldığı ve sermaye akımlarının terse döndüğü bir konjonktürde şirketler kesiminin daha hassas bir hale geleceği vurgulanmıştır. Bu analizden hareketle, Türkiye başta olmak üzere Arjantin, Brezilya ve Hindistan'da şirketlerin yarısının, finansal şok sonrasında borç geri ödeme kapasitesi açısından zayıf, riskli krediler taşıyan şirketlerden oluşmakta olduğu belirtilmiştir.

İNŞAAT SEKTÖRÜ

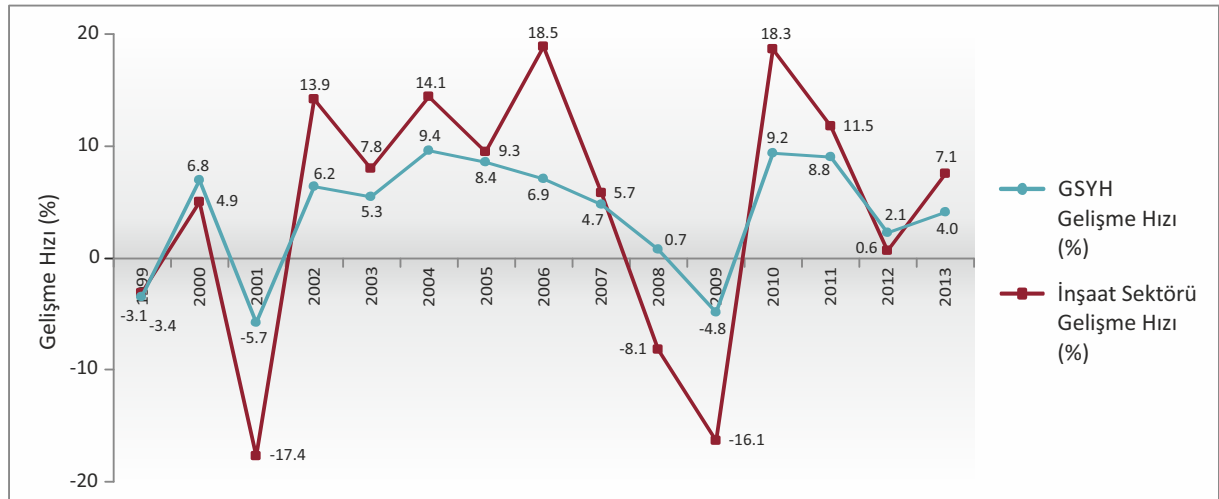
2013'de durgunluktan çıkıp, toparlanmaya geçti

Yıllara göre GSYH, inşaat sektörü büyümesi ve inşaat yatırımları

İnşaat sektörünün 2013'de yaşanan durgunluktan sonra 2013 yılında %7.1 büyüme kaydetmesi memnuniyet verici bir gelişme olmuş, sektörün toparlanma sürecine girdiğinin işareti olarak algılanmıştır.

Aşağıdaki grafikte de görüldüğü gibi, inşaat sektörünün büyümesi 1999 yılından bu yana GSYH'nın büyüme eğrisi ile önemli ölçüde paralel ve dalgalı bir seyir izlemiştir. Bu süreçte 2001 ve 2009 yıllarını dibe vurma, 2010'u en hızlı yükseliş, 2012'yi durgunluk, 2013'ü ise ılımlı toparlanma dönemleri olarak tanımlamak olanaklıdır.

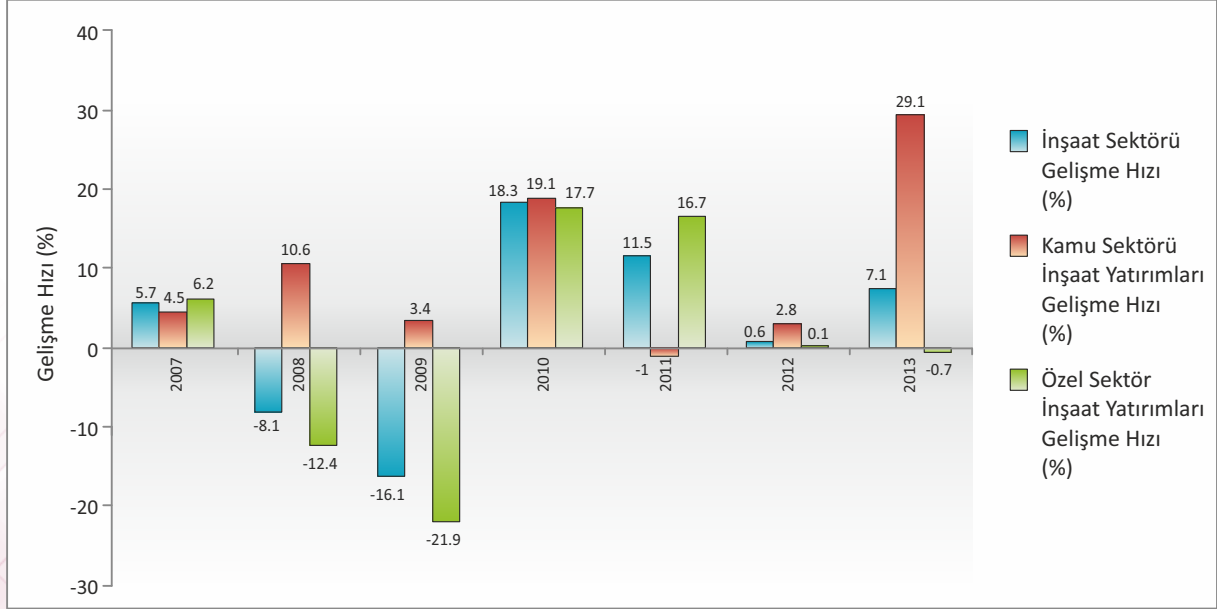
GSYH - İnşaat Sektörü Büyüme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

İnşaat sektöründe 2013 yılında gerçekleşmiş olan %7.1 oranındaki büyüme özel sektör inşaat yatırımlarındaki gerilemeye rağmen ve kamu inşaat yatırımlarındaki büyük artış sayesinde gerçekleşmiştir.

Kamu ve Özel Sektör - İnşaat Yatırımları Gelişme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

Ciro ve Üretim

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Ciro Endeksi 2013 yılında bir önceki yıla göre %10.9 oranında artış göstermiştir. 2013 yılı IV. çeyreğinde ise bir önceki çeyreğe göre %5.4 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Ciro Endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %0.9 oranında azalmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Üretim Endeksi 2013 yılı IV. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1.2 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Üretim Endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %7.0 oranında artarken 2013 yılında bir önceki yıla göre ortalama %7.5 oranında artmıştır.

İnşaat Ciro ve Üretim Endeksleri ve Değişim Oranları (2010=100), IV. Çeyrek 2013

Gösterge	Arındırılmamış		Takvim Etkilerinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış			
	Endeks 2013/IV	Endeks 2013/Ort.	Endeks 2013/IV	Yıllık Değişim 2013/IV (%)	Endeks 2013/Ort.	Yıllık Ort. Değişim (%)	Endeks 2013/IV	Çeyreklik Değişim 2013/IV
Ciro	179.0	126.9	179.0	-0.9	126.9	10.9	123.8	-5.4
Üretim	117.8	120.6	118.5	7.0	120.6	7.5	121.3	-1.2

Kaynak: TÜİK

Yapı İzin İstatistikleri, Ocak-Aralık 2013

TÜİK tarafından açıklanan verilere göre, 2013 yılında Yapı Ruhsatı verilen yapıların yüzölçümünde %10.0, Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların yüzölçümünde ise %28.3 artış kaydedilmiştir. 2013 yılında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Ruhsatı verilen yapıların bina sayısı %11.9, değeri %15.6, daire sayısı ise %8.4 artmıştır.

2013 yılında Yapı Ruhsatına göre yapıların yüzölçümü 168 207 842 m² olmuş, bunun 97 330 942 m²'sini (%57.8) konut, 43 178 542 m²'sini (%25.7) konut dışı, 27 698 358 m²'sini (%16.5) ise ortak kullanım alanları oluşturmuştur.

Yapı Ruhsatı, 2013

	Yıl			Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	
	2013	2012	2011	2013	2012
Bina Sayısı	116 525	104 151	101 900	11.9	2.2
Yüzölçümü (m ²)	168 207 842	152 952 913	123 621 864	10.0	23.7
Değer (TL)	121 339 464 571	104 964 630 420	80 755 662 747	15.6	30.0
Daire sayısı	814 031	750 922	650 127	8.4	15.5

Kaynak: TÜİK

2013 yılında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların bina sayısı %24.1, yüzölçümü %28.3, değeri %36.6, daire sayısı ise %27.8 oranında artmıştır.

2013 yılında Yapı Kullanma İzin Belgesine göre yapıların yüzölçümü 133 264 078 m² iken; bunun 82 149 518 m²'si (%61.6) konut, 32 869 987 m²'si (%24.7) konut dışı ve 18 244 573 m²'si (%13.7) ise ortak kullanım alanı olarak gerçekleşmiştir.

Yapı Kullanma İzin Belgesi, 2013

	Yıl			Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	
	2013	2012	2011	2013	2012
Bina Sayısı	117 619	94 750	98 339	24.1	-3.6
Yüzölçümü (m ²)	133 264 078	103 877 581	105 650 512	28.3	-1.7
Değer (TL)	94 316 003 707	69 053 133 627	66 953 825 400	36.6	3.1
Daire sayısı	698 571	546 672	556 769	27.8	-1.8

Kaynak: TÜİK

İnşaat ve İşgücü: İstihdam azalıyor, brüt ücret-maaş artıyor

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat İstihdam Endeksi 2013 yılı IV. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1.5 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat İstihdam Endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %6.0 oranında azalırken, 2013 yılında bir önceki yıla göre %5.2 oranında azalmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Çalışılan Saat Endeksinde 2013 yılı IV. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %2.3 oranında azalma kaydedilmiştir. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Çalışılan Saat Endeksi ise, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %7.9 oranında azalırken 2013 yılında bir önceki yıla göre %6.1 oranında azalmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Brüt Ücret-Maaş Endeksinde 2013 yılı IV. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0.7 oranında artış kaydedilmiştir. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Brüt Ücret-Maaş Endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %6.7 oranında artarken 2013 yılında bir önceki yıla göre %9.7 oranında artmıştır.

İnşaat sektöründe güven: Azalmış görünüyor

Mart ayında mevsim etkilerinden arındırılmış inşaat sektörü güven endeksinde %4.1 azalma kaydedilmiş, bir önceki ayda 81.5 olan inşaat sektörü güven endeksi 78.2'ye gerilemiştir. İnşaat sektörü güven endeksindeki azalış, alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyi ve gelecek üç aylık dönemde toplam çalışan sayısı beklentisi alt endekslerindeki kötüleşmeden kaynaklanmıştır. Söz konusu endeksler bir önceki aya göre sırasıyla %4.4 ve %3.9 düşmüştür.

Konut sektörü: Fiyatlar yükseliyor, stoklar büyüyor

İnşaat sektöründe önemli bir ağırlığa sahip olan konut sektörüne ilişkin göstergeler satışların düştüğüne, girdi maliyetlerinin arttığına, fiyatların yükseldiğine, talebin arz paralelinde artmadığına ve stokların büyümekte olduğuna işaret etmektedir.

2013 yılında tamamlanarak kullanıma hazır duruma gelen konut sayısı bir önceki yıla göre %27.8 oranında artmıştır. İnşaat ruhsatı verilen daire sayısı ise 814,031 olmuş, 2010 yılının gerisinde kalmakla birlikte 2011 ve 2012 yıllarındaki düzeyin üzerine çıkmıştır. 2013 yılında konut satışları rekor düzeye ulaşmış 1 milyon 157bin konut satılmıştır. 2014'ün ilk iki ayındaki rakamlar ise konut satışlarının geçen yılın aynı dönemine göre %3.2 gerilediğini göstermiş, Şubat ayındaki gerileme ise %7'ye ulaşmıştır. Yeni konut fiyatları ise artmaya devam etmektedir. Tüketici güveni ise Şubat 2014 itibariyle azalma eğilimindedir.

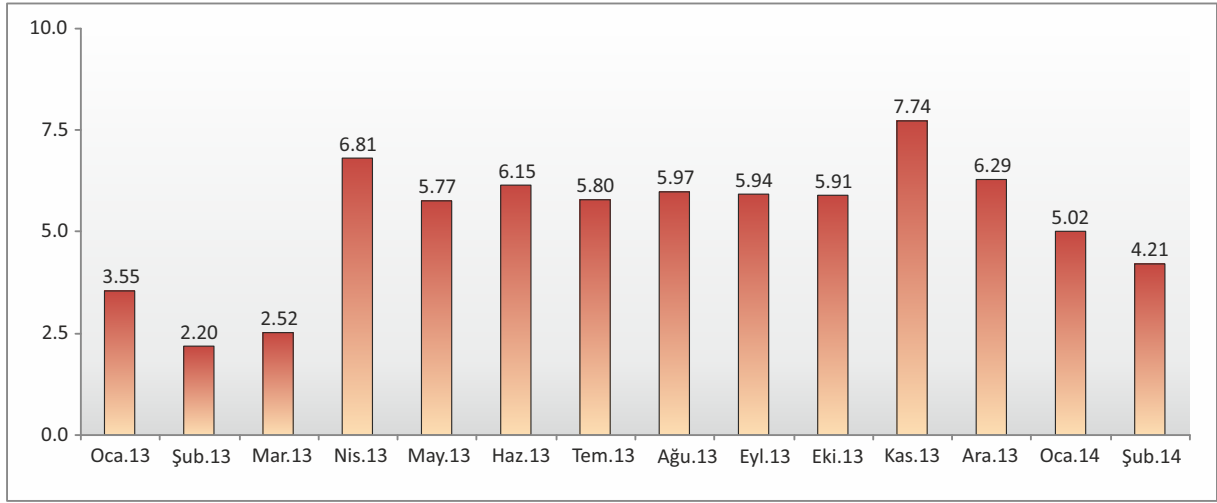
2013 yılında satılan konutların çoğunluğu (629 bin) ikinci el konutlardan oluşmuştur. Hem bu rakamlar hem de 2014 Ocak ayına ilişkin veriler toplam konut satışlarının %55'inin ikinci el satışlardan oluştuğunu göstermekte ve konut stokunun büyümekte olduğuna işaret etmektedir. Nitekim 2013'de tamamlanan yaklaşık 700 bin dairenin 529 bininin satılmış olması 171 bininin mevcut stoka eklendiği anlamına gelmektedir. Diğer bir deyimle, arzla talep arasındaki boşluğun devam ettiğini ve konut stokunun giderek şişmekte olduğunu göstermektedir. Dahası hem inşaat sektörünün geleceği hem de konut üreticileri açısından risk yaratmaktadır. Bir diğer risk kaynağı, piyasada “yap-sat” yerine “sat-yap” yönteminin yaygın olması ve satılan konutların büyük çoğunluğunun henüz tamamlanmamış olanlardan oluşmasıdır. Bu durumun sonuçta satın alan vatandaş açısından risk kaynağı olduğu değerlendirilmektedir. Mart 2014'de satışı gerçekleştirilen konutların %21'inin bitmiş, %79'unun ise bitmemiş konutlardan oluşması söz konusu tehlikeli gidişatın devam ettiğine işaret etmektedir.

REIDIN-GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi sonuçlarına göre fiyatlar Mart ayında bir önceki aya göre %0.41 oranında; geçen yılın aynı dönemine göre %12.99 oranında; endeksin başlangıç dönemi olan 2010 yılı Ocak ayına göre ise %46.10 oranında artmıştır.

Stok erime hızında 2013'ün Aralık ayında başlayan azalma 2014'ün Ocak ve Şubat aylarında da devam etmiş, Kasım ayında %7.74 olan stok erime hızı Şubat ayında %4.21'e gerilemiştir.

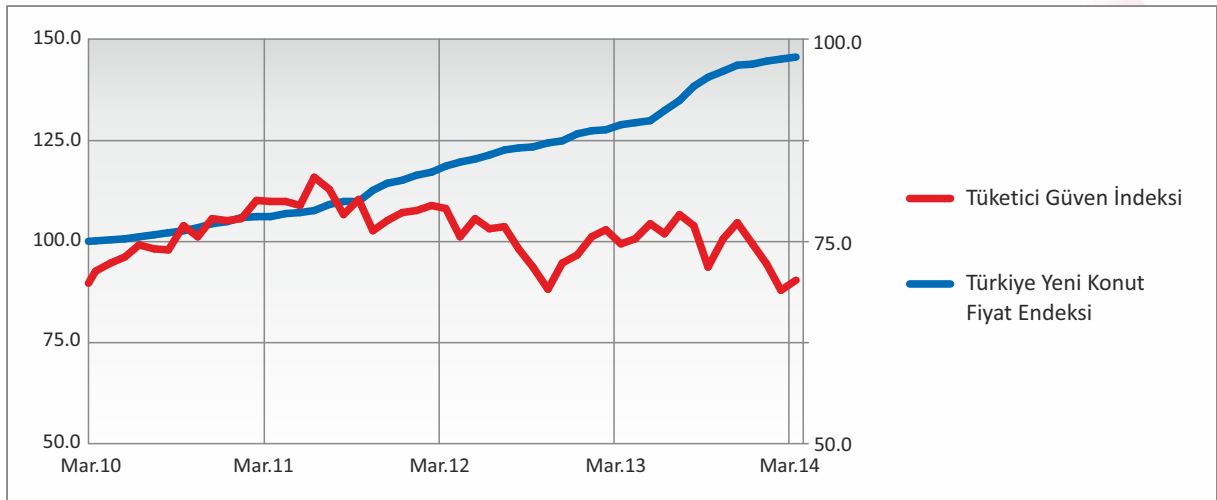

Stok Erime Hızı (%) - Genel

Kaynak: REIDIN GYODER

Yeni Konut Fiyatları ve Tüketici Güven Endeksi

Kaynak: REIDIN GYODER

İnşaat sektöründeki ağırlığı %60 civarında seyreden konut üretiminin mevcut fotoğrafını ortaya koyan veriler inşaat sektörünün geleceği açısından da büyük önem taşımaktadır.

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın (İSMMM) "Türkiye Konut Piyasası: Risk ve Kazanç" başlıklı raporuna göre, artan negatif veriler konut piyasasını "patlayan bir balona" dönüştürmektedir. Raporda, satışların düştüğü, talebin daraldığı ve 10 yılda 20 kat artan kredilerin geri dönüşünde sıkıntının artması olasılığının belirmiş olduğu ifade edilmiştir. Aynı raporda, "Yüksek kredi faizleri, fırlayan döviz kuru, stoktaki konutların eritememesi, %1 KDV avantajının bitmesi, demir ve çimentodaki pahalılık, uluslararası piyasalarda frene basılması, yetersiz yabancı yatırımcı ve Türkiye'deki siyasi istikrarsızlık" gibi etmenlerin konut satışlarının önündeki en büyük engeller olduğu kaydedilmiştir.

Konut sektörünün yukarıda özetlenen görünümünün inşaat sektörünün büyümesini negatif yönde etkilemesi olasılığı kaygı verici olarak değerlendirilmektedir. TÜİK tarafından açıklanmış olan inşaat sektörü güven endeksinin Mart ayında bir önceki aya göre %4.1 gerileyerek 78.2'ye düşmüş olması ise sektördeki üreticilerin geleceğe dönük iyimserliğinde azalma anlamına gelmektedir.

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

Ekonomi Bakanlığı'nın verilerine göre Türk müteahhitlerin 2013 yılında 45 ülkede üstlendikleri 374 projenin toplam tutarı 31.3 milyar ABD Dolarıdır. 2012 yılında yurtdışında üstlenilmiş olan iş tutarı ise 29.4 milyar ABD Doları olarak revize edilmiştir.

Yılın ilk verilerine göre, 2014 Ocak-Mart döneminde Türk müteahhitler 18 ülkede, toplam tutarı yaklaşık 5.4 milyar ABD Doları olan 54 yeni proje üstlenmişlerdir. Bu dönemde en çok iş üstlenilen ilk 5 ülke sırasıyla Cezayir, Katar, Türkmenistan, Libya ve Irak olmuştur.

AVRUPA İNŞAAT SEKTÖRÜ

(Contractor's Tool Source) (ctsmag.com)

2013 yılında Amerikan inşaat sektöründeki toparlanma ekonomideki iyileşmeye paralel olarak ülkenin büyük bölümünde devam etmiştir. Konut sektöründe 2013 yılında gerçekleşmiş olan hızlı yukarı yönlü hareket 2014 ve sonrasında konut dışı binalar için de daha iyi günlerin geleceğinin habercisi olarak görülmektedir. Konut satışları artmaktadır. Amerikan Müteahhitler Birliği (AGC) baş ekonomisti Ken Simonson'a göre 2014'de konut inşaatlarında %10-15, konut dışı yapılarda %10 artış, kamu inşaatlarında ise %1-%5 arasında azalma beklenmekte, toplam olarak 2014'deki kazancın 2013'e kıyasla %5-%10 arasında daha fazla olacağı öngörülmektedir.

AVRUPA İNŞAAT SEKTÖRÜ

(Eurostat: 19 Mart 2014 tarihli Bülteni)

Avrupa Birliği Resmi İstatistik Bürosu olan Eurostat'ın ilk belirlemelerine göre inşaat sektöründe mevsimsel olarak uyarlanmış üretim 2014 Ocak ayında 2013 Aralık ayına kıyasla Avro Bölgesinde (AB18) %1.5, AB28 bölgesinde ise %1.3 artış göstermiştir. Aralık 2013'de ise inşaat sektörü üretimi Avro Bölgesinde %1.3, AB28 Bölgesinde ise %1.2 artmıştır. Ocak 2013 ile kıyaslandığında Ocak 2014'deki inşaat üretimi Avro Bölgesinde %8.8, AB28 Bölgesinde %7.3 artmıştır.

İnşaat Sektörü ve Üye Ülke Bazında Aylık Karşılaştırma

Ocak 2014'de inşaat üretiminin Avro Bölgesinde Aralık 2013'e kıyasla %1.5 oranında artış göstermesinde bina inşaatlarının %1.7 oranında artması, mühendislik yapılarının ise %1.2 azalması rol oynamıştır.

AB 28 Bölgesinde kaydedilen %1.3 oranındaki artışta ise bina inşaatlarının %1.6 artması, mühendislik yapılarının ise %1.8 azalması etkili olmuştur. En büyük üretim artışları sırasıyla Slovenya (+%22.4), İspanya(+%5.8) ve Almanya'da(+%4.4), en büyük azalmalar ise Romanya(-%4.3), Slovakya(-%3.9) ve Fransa'da(-%2.2) görülmüştür.

İnşaat Sektörü ve Üye Ülke Bazında Yıllık Karşılaştırma

Ocak 2014'de Avro Bölgesinde 2013 yılının Ocak ayına göre kaydedilmiş olan %8.8'lik büyüme bina inşaatlarının %9.1, mühendislik inşaatlarının ise %7.6 artmasından kaynaklanmıştır. Bu dönemde AB28 Bölgesinde kaydedilen %7.3'lük artışta ise bina inşaatlarındaki %8.1 ile mühendislik yapılarındaki %3.8 oranındaki artışlar rol oynamıştır.

İnşaat üretimindeki en büyük artışlar sırasıyla Slovenya(+%42.8), İspanya(+%17.6), Macaristan(+%15.9) ve Almanya'da(+%14.1), en büyük azalmalar ise Portekiz (-%14), Romanya(-%9.2) ve İtalya'da (-%7.9) kaydedilmiştir.

UFUK TURU

Ali BABACAN

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı, 4 Nisan 2014, Bloomberg HT

Güven hususunda yapmamız gereken çok şey var. Bu hem siyasi hem ekonomik alanda gerekiyor. Türkiye hala birinci sınıf bir demokrasi değil. Hukuk konusunda zafiyetimizi hızla onarmamız gerekiyor. Yargı reformlarını gerçekleştiremezsek bu yatırımlar için sorun olmayı sürdürecektir. 17 Aralık'ta kısa sürede önceliğimiz kontroldü. Şu anda bu var. Mevcut kurallar bugüne uymuyorsa bunları değiştirebiliriz. Kurallı piyasa ekonomisi büyüme hedefleri için çok önemli. Yolsuzluklarla mücadelede kesinlikle taviz verilmemesi gerekiyor.

Mehmet ŞİMŞEK

Maliye Bakanı, 22 Mart 2014, Uludağ Ekonomi Zirvesi, Stargazete.com

Kırılganlığımız cari açığımızdır. Şu anda sürdürülemez durumdadır.

Süleyman ONATÇA

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) Başkanı, 1 Nisan 2014, Cumhuriyet

Artık geçmiş tartışmaları bırakarak orta gelir ve orta demokrasi tuzaklarından kurtulmaya, ekonomik istikrar ve büyümeye odaklanmak gerekmektedir.

Uğur CİVELEK

Ekonomi Yazarı, 9 Nisan 2014, Dünya

Evet nakit sıkışıklığından bunalan iş dünyası acilen paranın gevşetilmesini, faizlerin belirgin oranda düşürülmesini ve kredi akışkanlığının geri dönmesini istiyor. Başbakan, Merkez Bankası Para Kurulu'nun olağanüstü toplanarak bu talebe cevap vermesinin gerekli olduğunu söylüyor. Türk Lirası'nın değerlenmeye devam etmesi durumunda bu taleplerin yanıt bulmasına herhangi bir itiraz gelmeyeceği de görülüyor. Fakat bu durumun kalıcı olup olamayacağını sorgulamak kimsenin işine gelmiyor.

Güven SAK

Türkiye Ekonomi Politikaları Vakfı (TEPAV) Başkanı, 7 Nisan 2014, Dünya

Bugün ekonomik büyüme yarı yarıya yavaşlarsın, büyüme güçlensin diye faiz indirirseniz yarın ekonomi beklendikinden daha hızlı yavaşlar... Keşke Türkiye önümüzdeki üç yılda yarı yarıya azalacak olan büyüme oranını tekrar yükseltebilmek için bir tek faizle yetinebilecek bir noktada olsaydı.

Kemal DERViŞ

**Ekonomiden Sorumlu Devlet eski Bakanı, BM Kalkınma Programı eski Müdürü
Brookings Enstitüsü Başkan Yardımcısı, 14 Mart 2014, Dünya**

İnsanların yetenek ve enerjilerini inovasyona, üretime ve istihdam yaratmaya mı yoksa rant peşinde koşmaya ve politik korunma için lobi yapmaya mı yönlendireceklerini belirlemek yönetimlerin doğasında vardır. Bu noktada Mısır ve Tunus arasındaki fark başarı ve başarısızlığın arasındaki farkı anlatıyor olması açısından ibret alınmalıdır.

Makul bağımsızlıkta düzenlemelerin ve yetkin kamu yönetimlerinin eksikliği, bir ülkeyi merhametsizce ekonomik ziyana ve verimsizliğe, zamanla da politik çalkantıya sürükler.

Telekomünikasyon ve enerji gibi politik süreçler tarafından konulmuş kapsamlı hedeflere uygun olarak politika izleyebilen sektörlerin de düzenleyici kurumlara ihtiyacı vardır. Fakat tayin edilen kişilerin tarafsız kriterlerle seçilmesi ve bu kişilerin otoritelerini herkesin rekabete girebileceği bir şekilde kullanmaları gerekir.

Kredi kararları, kamu ihaleleri, inşaat taahhütleri ve fiyat belirlemeleri sadece kısa vadeli ve salt politik amaçları yansıtıyorsa iyi bir ekonomik performans imkansız hale gelir. Geniş doğal kaynakları olan ülkelerde bile bu böyledir. Zengin kaynakları olmayan ya da sınırlı olan ülkelerde ise rant, inovasyon, rekabetçi bir verimlilik ve üretime odaklanmayan, iyi bir yönetim eksikliği ülkeyi daha hızlı bir şekilde başarısızlığa sürükler.

Marc FABER

Uluslararası Yatırım Danışmanı, Gloomboomdoom Ltd., 24 Mart 2014, cnbce.com/haberler/ekonomi/

Birçok politika kararı var, Fed tarafından ve yerel hükümetler tarafından alınan. Kredi büyümesine izin verilerek hane halkı borçlanması oluştu. Türkiye'de emlak balonu diye tabir edebileceğim bir durum var ve finanse edilmesi gereken büyük geniş cari açık var. Bu sadece Türkiye için değil diğer gelişmekte olan ülkeler için de geçerli. Büyümede manidar bir düşüş olacak. Bir diğer büyük risk ise Çin'deki kredi balonu Çin ekonomisi her ülke için önemli.

Stratfor

"Think-Tank" Kuruluşu, ABD, 28 Mart 2014

Coğrafya bugün tarih boyunca hep olageldiğinden daha önemsiz değildir. Teknolojiyi, iletişimi ve uluslararası hukuku unuttun; bunların hiç birisi bir ülkenin jeopolitik gerçeklerini hiçbir zaman silemezler... Coğrafyanın intikamını, tampon devlet Ukrayna için devam eden rekabetten, Kuzey Afrika'daki ve Ortadoğu'daki "Arap Baharı yaşamış" ülkelere ve Asya Pasifik Bölgesinde devam eden deniz alanı anlaşmazlıklarına uzanan bir biçimde sürekli hissedeceğiz.

Dr. Mahfi EĞİLMEZ

Ekonomi Yazarı, 07 Nisan 2014, CNBC-E

Bundan sonrası buraya kadar olanlara göre daha önemli görünüyor. Ekonomide ve dolayısıyla piyasalardaki toparlanma konusunda ABD verilerinin beklentilerin altında kalmasına bel bağlamak yerine yerel ekonomik istikrarı sağlamamız zorunlu bulunuyor. Bunun için gerekli iki istikrar unsurundan siyasal istikrar sağlanmış durumda. Şimdi sıra buna dayanarak ülkede barış havasını yerleştirmek ve bu yolla sosyal istikrarı sağlamakta. Buna ek olarak ekonomik istikrarı tek başına bozabilecek kararlardan da kaçınmak gerekiyor. Merkez Bankası'nın işi Merkez Bankası'na, BDDK'nın işi BDDK'ya bırakılmalı. Aksi takdirde bağımsız kurumlar oluşturmanın bir anlamı kalmıyor.

